

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds-
och växtproduktionsvetenskap

Lekparksprogram i kommunal regi

– en studie utifrån tre svenska kommuner

Playground programs in municipal management - a study based
on three Swedish municipalities

Marie Persson

Lekparksprogram i kommunal regi – en studie utifrån tre svenska kommuner

Playground programs in municipal management - a study based on three Swedish municipalities

Marie Persson

Handledare: Märit Jansson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Examinator: Tim Delshammar, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Examensarbete för landskapsingenjörer

Kurskod: EX0361

Program/utbildning: Landskapsingenjörsprogrammet

Examen: *Landskapsingenjör*

Ämne: Landskapsplanering

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsmånad och -år: januari 2014

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: lekpark, lekplats, lekparksprogram, lekparksstrategi, åtgärdsprogram

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Förord

Lekparksprogram i kommunal regi – en studie utifrån tre svenska kommuner är ett examensarbete inom landskapsingenjörsprogrammet skrivet på G2E-nivå inom ämnet Landskapsplanering och omfattar 15 högskolepoäng. Arbetet är utfört vid institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning.

Jag vill tacka alla som på olika sätt varit involverade i och möjliggjort och inspirerat mig längs vägen. Ett särskilt tack till Solveig Åkerhielm för all hjälp och stöd och till alla de som jag har intervjuat för att de har gett mig en inblick i hur de arbetar med lekparkerna i deras kommuner. Sist men inte minst vill jag såklart tacka min familj, särskilt min mamma, som har varit ett stort stöd genom hela arbetet.

Marie Persson
Januari 2014

Sammanfattning

Barn skall ges förutsättningar till en bra start i livet. Varje barn har rätt till lek, vila och fritid. Utelek och rörelse är motorn i barns utveckling och den riskerar att begränsas då lekparkerna blir färre runt om i landet. Närområdet kring bostaden är viktig för barn och för deras fysiska aktiviteter och utveckling.

Många kommuner har en ansträngd ekonomi vilket ofta innebär att skötsel och underhåll av lekparker blir eftersatt. Det finns olika åsikter och en pågående debatt om lekparker idag på olika nivåer. Det handlar om ifall lekparker skall finnas eller inte och om hur de i så fall skall utformas. Debatten skapar förvirring och gör att människor idag undrar varför vi skall ha lekparker.

Syftet med arbetet är att undersöka varför kommuner upprättar lekparcsprogram och hur de genom programmet hanterar sina lekparker. Målet är att arbetet skall stödja kommuner och deras tjänstemän när de skall upprätta eller revidera sina framtida lekparcsprogram och att programmen skall vara välfungerande så att lekparkerna blir attraktiva för invånarna i respektive kommun. Ett långsiktigt mål med arbetet är att kunskapen om lekparcsprogram och dess innehåll också skall leda till att fler kommuner väljer att behålla och upprusta sina lekparker. Arbetet är baserat dels på en litteraturstudie, dels på en fallstudie av lekparcsprogram och arbetet med dessa i tre kommuner.

Genom studierna har jag kommit fram till att de tre kommuner där jag har intervjuat tjänstemän har gjort helt olika program. De satsar på olika sätt på sina lekparker. Dock har de flera gemensamma punkter som de alla tar upp i sina program och det är bland annat säkerhet, tillgänglighet och brukardeltagande. För att göra ett välfungerande program bör det göras noggrant och i två separata delar: en del som strategi där kommunens mål och visioner beskrivs och en del om hur kommunen skall gå till väga för att nå dessa mål.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Bakgrund	1
1.2	Syfte, frågeställning och mål	4
1.3	Avgränsningar	4
1.4	Metod och urval	4
1.5	Definitioner och beskrivningar	6
2	Innehåll och riktlinjer för lekparksprogram	8
2.1	Tillgång, inventering och innehåll	8
2.2	Tillgänglighet och säkerhet i flera aspekter	10
2.3	Viktiga aspekter och dokument som styr	11
2.4	Målgrupper	11
2.5	Barnperspektiv och brukardeltagande	12
2.6	Lagar, regler, riktlinjer och andra skydd	13
2.7	Produkt- och materialval	14
3	Intervjuer	15
3.1	Borlänges kommun	15
3.2	Ljusdals kommun	17
3.3	Ystads kommun	20
4	Lekparksprogramstudier	23
4.1	Borlänges kommun	23
4.2	Ljusdals kommun	24
4.3	Ystads kommun	25
5	Diskussion	26
5.1	Varför upprättas program för lekparker?	26
5.2	Hur börjar man?	27
5.3	Inventering	28
5.4	Tillgänglighet	28
5.5	Säkerhet	29
5.6	Ekonomi och budget	29
5.7	Brukardeltagande	29
5.8	Riktlinjer	30

6	Slutsats	31
7	Förslag till fortsatta studier	34
	Referenslista	35

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Barn är framtiden. Barn skall ges förutsättningar till en bra start i livet. Alla barn har rätt till lek i stimulerande, trygg och lämplig miljö enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (Barnombudsmannen, 2013). I Statens folkhälsoinstituts skrift *Grönområden för fler* (Johansson et. al., 2009) beskrivs behoven av vistelse i grönområden hos olika befolkningsgrupper. Enligt denna skrift skall bra grönområden främja barns psykiska, sociala, fysiska och motoriska utveckling. Lekparken är en del av grönområdena som barn och unga har i sin närhet.

Att säkerställa säkra, lekvänliga lekparken i barnens närområde är något som kan bidra till detta och som dessutom är högst aktuellt i Sverige idag (Jansson, 2008). Utelek är viktigt för barns hälsosamma utveckling men riskerar att begränsas om alltför många lekparken försvinner (McCurdy et al., 2010). Det här arbetet handlar om hur kommuner kan säkerställa att barn har tillgång till goda lekmiljöer genom att arbeta strategiskt med kommunala lekparkeplaner.

Det var inte förrän 1894 som idén med lekparken väcktes i Sverige. Från början tyckte man inte att lekparken behövdes i mindre byar eller på landet. Tidiga offentliga lekparkens utformning hade snarare karaktären av gymnastiksal. Tanken var att erbjuda barn lekmiljöer för att de skulle sluta leka i gatumiljön. Meningarna går dock isär om det var för att de vuxna lättare skulle hålla koll på barnen i staden eller om det verkligen var för barnens fysiska och psykiska hälsa (Jonsson, 2011).

Genom att säkerställa goda lekmiljöer möjliggörs utelek för barn och unga. Idag begränsas barn ofta i sin användning av utemiljöer på grund av brist på rörelsefrihet. Björklid (2005) beskriver hur föräldrar idag slits mellan viljan att skydda barnen från faror, främst biltrafik, och att ge dem samma frihet som de själva hade när de var små. Föräldrar önskar ofta att de kunde säga till sina barn ”Spring ut och lek” men det är svårt att säga när barnen inte har någonstans att leka. Tillgången på miljöer handlar också om hur omgivningarna ser ut, alltså hur gator, lekparken och övriga parkmiljöer ser ut i bostadsområdena (Jansson, 2008).

Offentliga lekparken har särskilt värde för barn och andra användare och det är viktigt att underhålla lekparkerna för att behålla god standard och säkerställa att dessa platser blir varierade och av hög kvalitet. Om vi stärker och förbättrar förvaltningen av våra lekparken så får de även bättre status (Jansson, 2009).

Barns uppväxtförhållanden ser inte ut som förr. Problemen ligger i att barn leker allt mindre utomhus och de tar sig sällan till och från skolan på egen hand (Åkerblom, 2006). På grund av bekvämlighet, tv, spel och telefoner stannar barn allt oftare inne (McCurdy et. al., 2010). Lek är barns naturliga och spontana sätt att få rörelse och motion, men larmrapporter om stillasittande och övervikt bland barn leder främst till vuxenstyrda aktiviteter som idrottsträning på kvällarna och krav på mer rörelse i skolan. Det ställs inte ofta krav på att barns möjligheter till rörelsefrihet och utomhuslek måste öka (Asker, 2005). Ole Reiter citeras i Åkerbloms (2006) rapport och uttrycker: ”Lek och rörelse är motorn i barns utveckling. Att klättra, hoppa och springa är ett led i den emotionella, verbala och sociala utvecklingen.” (Åkerblom, 2006 sid 5). Övervikt bland barn och unga har blivit ett problem i vårt samhälle. De största orsakerna till detta är ohälsosamma matvanor samt bristen på utrymme och attraktiva lekområden som främjar fysisk aktivitet (Johansson et al., 2009).

Närområdet kring bostaden är viktig för barn. Det är en betydelsefull miljö för deras lek, utveckling och fysiska aktivitet. Det finns starka bevis för att god tillgång till parker och lekparken ökar barnens fysiska aktivitet. Enligt statens folkhälsoinstitut borde det finnas tillgång till lekparken i barnens omedelbara närhet. Riskerna med att ta bort mindre lekparken till förmån för större lekparken är att tillgängligheten ofta försämras (Faskunger, 2008). Den fysiska miljön bör planeras utifrån barnens perspektiv så att de skall känna sig attraherade av utomhusmiljön (Johansson et. al., 2009).

Kommunala lekparken utgör en stor andel av alla lekparken i Sverige. Tidigare har det funnits normer för lekparkens storlek, innehåll och avstånd från hemmen (Svensk byggnorm, 1975 sid 417). Dessa hade tidigare stort inflytande på planeringen av lekparken men nu finns inga sådana normer i Plan- och Bygglagen. Det är idag upp till varje kommun att ta beslut hur lekparkerna skall se ut, hur många de skall vara och hur de gestaltas och förvaltas (Jansson, 2008).

Idag finns det inga lagar, riktlinjer eller regler kring hur en lekpark skall utformas eller över huvudtaget att de skall finnas. Inte heller om hur barn skall ha tillgång till lekparkerna (Jansson, 2009). Utan riktlinjer och planeringsstrategier blir det förvirring och politisk osäkerhet gällande prioriteringen av barnens utemiljöer (Björklid och Nordström, 2007).

Idag finns olika åsikter och en pågående debatt om lekparken. Det handlar om lekplatser skall finnas eller inte och om hur de i så fall skall utformas. Det diskuteras till och med om lekparken, som de ser ut idag endast har kommit till genom vuxnas sätt att se på barns lek och ”stänga” in dem på begränsade ytor (Jansson, 2008). Debatten gör att människor idag undrar varför vi skall ha lekparken. Jag har till och med hört att tjänstemän har haft svårt att motivera vikten av lekparken för sina politiker.

Om det finns aktiviteter utomhus som lockar är det lättare att få ut barn och få dem att röra på sig mer. Då är det viktigt att vuxna kan erbjuda trygga och roliga lekparken och mötesplatser som attraherar barn till fysisk lek utomhus. Utemiljöerna bör vara varierande i vegetation och solskydd är viktigt. Det är en fördel om lekytorna har olika svårighetsgrad (Johansson et. al., 2009). Idag finns det inte något välfungerande alternativ till ordnade lekparken, vilket ytterligare talar för att vi skall fortsätta att rusta dem.

Lekparkerna blir färre runt om i landet. Många kommuner har ansträngd ekonomi vilket ofta innebär att skötsel och underhåll av lekparken blir eftersatt (Jansson, 2008). I sin tur gör det att lekparkerna inte följer den europeiska säkerhetsstandarderna, Plan- och Bygglagen och produktsäkerhetslagen. Det eftersatta underhållet av lekparkerna gör att många förvaltningar satsar på att utveckla lekparkens program, strategier, åtgärdsprogram och drift- och underhållsplaner för sitt lekparkensutbud, medan andra väljer att ta bort lekparken utan någon plan eller strategi. Risken är stor för att lekvärden går förlorade och att förvaltarnas arbete inte sätts in där det gör störst nytta om det inte finns ett program. För att kunna ha någon form av plan för hur de kommunala lekparkerna skall hållas fräscha, lagenliga och barnvänliga behövs en utredning av befintliga lekparken och dess tillstånd. Varje lekpark bör inventeras och en sammanställning bör upprättas för varje kommun för att bygga upp ett program. Detta är ett omfattande arbete.

Även om de kommunala lekparkerna utgör en stor del av lekparkerna idag så visar Märit Jansson (2008) på att antalet kommunala lekparken har minskat betydligt de senaste åren. Det beror troligen på att det finns en stor osäkerhet kring hur lekparken bäst förvaltas och vilka strategier för lekparkstillgång som är lämpliga att tillämpa. Behovet av stöd och kunskap hos kommunala tjänstemän visade sig vara stort när Jansson skrev sin rapport 2008. Hon tolkade sina resultat som att det verkar finnas en stor osäkerhet kring vilken strategi som är mest lämplig när det gäller att lägga upp ett program för kommunernas lekparken.

För att ge barn en bra start i livet med bland annat lekmöjligheter i sin närmiljö behövs kunskap som underlättar upprättanden och revideringar av kommunala lekparkensprogram.

1.2 Syfte, frågeställning och mål

Syftet med det här arbetet är att undersöka varför man upprättar kommunala lekparksprogram och hur man idag arbetar med lekparksprogram i några svenska kommuner. Huvudfrågan i arbetet är: Vilka parametrar anses vara viktiga att ha med eller att ta hänsyn till vid upprättandet av ett lekparksprogram? Målet är att skapa ett lämpligt förslag som kan underlätta för övriga kommuner i Sverige när de skall upprätta eller revidera sina framtida lekparksprogram för att dessa skall bli välfungerande och leda till att lekparkerna blir attraktiva för invånarna. Ett långsiktigt mål med arbetet är att kunskapen om lekparksprogram också skall leda till att fler kommuner väljer att behålla och rusta upp sina lekparker. Min förhoppning är att rapporten bidrar till att lekparkerna blir upprustade, säkra och barnvänliga samtidigt som de bidrar till en ökad folkhälsa.

1.3 Avgränsningar

Jag kommer endast att titta på kommunalt förvaltade lekparker och lekparksprogram. Jag tar endast del av tjänstemännens perspektiv på arbetet, inte politikernas, barnens eller andra lekparkbrukares perspektiv.

1.4 Metod och urval

Jag har baserat mitt arbete dels på en litteraturstudie, dels på en fallstudie av lekparksprogram och arbetet med dessa i tre kommuner.

Litteraturstudien bygger på vetenskapliga artiklar och andra publicerade skrifter samt på examensarbeten. Jag har hittat information genom sökord såsom lekpark, lekplats, strategier och program i SLU databasen Epsilon och sökmotorn Google. Jag har fått ta del av några vetenskapliga artiklar genom min handledare Märit Jansson och vidare, genom dessa artiklars referenslistor, har jag hittat fler källor.

I min fallstudie har jag sökt efter medelstora kommuner, med ett invånarantal mellan 15 000 och 50 000. Kommunerna skall redan ha upprättat ett lekparksprogram och arbeta utifrån det idag. Jag har valt att arbeta med medelstora kommuner för att öka resultatens generaliserbarhet då det finns många medelstora kommuner i Sverige som kan tänkas dra nytta av resultatet. Dessutom för att påvisa, oavsett storlek på kommun, att det kan göras lekparksprogram. Det är svårt som liten kommun att jämföra sig till exempel med Malmö eller Göteborg. Urvalet av kommuner gjordes osystematiskt och i flera steg. Jag började söka på www.google.com med sökord såsom lekparksprogram, lekplatsstrategi, lekplatsinventering, lekplatsplan. De tillgängliga programmen jag hittade var från storstadskommuner vilket inte passade in i mina urvalskriterier. Istället skrev jag ut en lista över kommuner i Sverige och började ringa runt till lekplatsansvariga på

kommuner med ca 30 000 invånare. De flesta kommuner som jag nådde var i planeringsstadiet för att göra ett program. Det var även många kommuner där jag inte fick tag på rätt person. Ystad kommun var den enda av kommunerna jag fick kontakt med genom dessa telefonsamtal.

Jag kände till att Borlänge kommun hade sammanställt ett program så jag kontaktade dem direkt genom ett telefonsamtal. När det kommer till Ljusdals kommun såg jag i en broschyr att de skulle prata om sitt program i Stockholm på ett event och då kontaktade jag dem via e-post.

Alltså blev det dessa tre kommuner som ingår i fallstudien: Borlänge, Ljusdal och Ystad. Jag har studerat deras lekparcsprogram och intervjuat en tjänsteman från varje kommun som har arbetat med att sammanställa programmet. Jag reste till Borlänge för min första intervju och då antecknade jag dialogen. De två andra intervjuerna genomfördes per telefon och dessa spelade jag in. Jag har undersökt hur lekparcsprogrammen skiljer sig från varandra och analyserat hur de framstår jämfört med litteraturen jag har läst. Fallstudien har syftat till att ta reda på hur de med erfarenhet från att sammanställa lekparcsprogram har arbetat och vilka lärdomar som kan dras från deras arbete.

Intervjuerna var kvalitativa och halvstrukturerade, det vill säga att de behandlade lekparkerna och arbetet med lekparcsprogrammet utifrån några på förhand bestämda teman och frågorna var ställda så att svarsmöjligheterna var öppna (Trost, 2010). Jag har skrivit ut varje intervju och jämfört informationen jag har tagit del av genom att sammanfatta skillnader och likheter i varje fall. Jag har även följt upp intervjuerna och återkommit med följdfrågor.

Intervjuernas frågor och svar har jag skrivit ut utförligt i arbetet. Svaren på frågorna i intervjuerna är inte utskrivna helt ordagrant men genomlästa och godkända av de tjänstemän jag har intervjuat. I lekparcsprogramstudierna har jag analyserat innehållet och sammanställt huvuddragen och de viktigaste punkterna i de olika programmen.

1.5 Definitioner och beskrivningar

Några av de begrepp som används i det här arbetet kan behöva definieras. När det saknas allmäntillgängliga begrepp eller definitioner beskriver jag vad som avses.

Lek - Det finns flera olika definitioner av vad lek är men ingen som kan anses vara allmäntillgänglig. I Nationalencyklopedin beskrivs lek som verksamhet som sker "som om", alltså en låtsasverksamhet. Det är en aktiv verksamhet som bedrivs i nöjes-syfte och ofta kollektivt, särskilt av barn. Stadieteorier om barns utveckling beskriver leken som ett viktigt medel i barns omvärldsanpassning.

FNs konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen) – syftar till att ge barn rätt att få komma till tals och behandlas med respekt. Här beskrivs att barn har rätt till fritid, lek och rekreation. Barnets bästa ska komma i första hand i åtgärder som rör barn. Konventionen definierar barn som alla människor under 18 år. Konventionen handlar om barnets rättigheter och understryker föräldrarnas och/eller familjens roll och ansvar för barnet men ålägger samtidigt staten ansvar för att skydda barnet mot övergrepp, vanvård och utnyttjande.

Agenda 21 – beskriver hur arbetet för att motverka miljö- och naturförstöring, fattigdom och bristande demokrati skall utvecklas för att vi skall få en hållbar utveckling i våra samhällen. I kapitel 25 handlar det om barn och ungas aktiva deltagande på alla beslutsnivåer i samhället.

BRA 21 – är ett nätverk som kopplar ihop Agenda 21 och barnkonventionen. Barnens medverkan i samhällsplaneringen är vad nätverket arbetar med.

Barnchecklista – Är en checklista som används i vissa kommuner för att stödja dem i arbetet kring FN:s barnkonvention. Checklistan innehåller ett antal frågor som skall ställas inför varje beslut som fattas. Barnchecklistan skall ingå som underlag vid alla beslut. Till exempel kan man ställa följande fråga innan man tar beslut: "Har barn och ungdomar haft möjlighet att påverka eller lämna synpunkter på förslaget?"

Lekpark – Jag kommer att använda mig av uttrycket lekpark i denna studie istället för lekplats för att jag anser att det är även hela miljön runt utrustningen som skall inbjuda till lek och möten. Jag kommer att använda mig av ordet lekplats endast när jag återger exempelvis vad mina intervjupersoner har sagt.

Lekparksstrategi – är det övergripande dokumentet som skall upprättas med mål och visioner.

Åtgärdsprogram – är det dokument som styr åtgärderna som skall sättas in till följd av strategin

Lekparksprogram – ett dokument med både lekparksstrategi och åtgärdsprogram.

2 Innehåll och riktlinjer för lekparcsprogram

Litteraturstudien består av information om de lagar och regler som finns att följa, olika inventeringsmetoder i lekparcs och forskning kring lek utomhus. Här finns även uppgifter kring produkt och materialval gällande lekparcsutrustning.

2.1 Tillgång, inventering och innehåll

Det finns flera faktorer som styr användningen av lekparcs. Viktiga faktorer är att de finns i närheten av boendet, fungerar som träffpunkter och skiljer sig från varandra till utformning och innehåll (Jansson, 2009). Detta är även något att beakta vid inventeringen så inte alla lekparcs ser likadana ut och att de verkligen finns i närheten av bostadsområden. Lekparcsens möjligheter till lek och dess utseende har betydelse för barn. Jansson (2009) kom i sin studie av Glumslöv och Degeberga fram till att barnen på bägge orter ansåg att om det fanns mycket att göra i en lekpark var lekparcsen rolig. Fanns det lite att göra var parcsen tråkig. Möjligheter till aktiviteter skapas inte bara av lekredskap utan också av hur lekplatsen är utformad och av tillgång till löst material och naturmateriel. Flertalet av barnen berättade hur viktiga speciella lekparcs var för dem. Det var även viktigt för många av barnen att lekparcserna var hela, rena och fräscha (Jansson, 2009).

Lösa delar är något som beskrivs i Kylins avhandling (2004). Barn leker i kojor och för att bygga kojor och hemliga platser behöver de byggnadsmaterial i form av bland annat grenar, ris, stenar och jord.

Helen Woolley (2008) beskriver vad en lekpark skall innehålla. Denna lista kan användas som en checklista vid inventering. Följande punkter kan ingå när lekparcs inventeras för att ge barnen högsta möjliga lekvärde:

- ✓ Finns det möjlighet att klättra och balansera?
- ✓ Ger parcsen ett intryck av samhörighetskänsla?
- ✓ Utmanas barn att testa sin egen och andras förmåga?
- ✓ Är parcsen spännande och inbjuder den till rörelse?

- ✓ Finns det färg?
- ✓ Innehåller lekparken plats för barn att mötas och umgås?
- ✓ Kan barn vara högljudda, energiska och vilda?
- ✓ Kan lekutrustning lekas *med*, inte bara *på*?
- ✓ Kan det vara en plats att upptäcka och ta risker?
- ✓ Bjuder utrustningen och/eller landskapet in till fantasifull lek?
- ✓ Finns det olika konsistens och material?

De naturliga aspekterna i lekparker är viktiga. Woolley (2008) menar att det finns 6 naturliga aspekter som man bör ta hänsyn till och tänka på vid projektering och anläggning av en lekpark.

- ✓ Kontakt med naturen – det kan hjälpa barn med deras självförtroende, självkänsla, koncentration och kan reducera koncentrationssvårigheter.
- ✓ Kupering – ger barn möjligheter att klättra och åka rutsch.
- ✓ Lösa delar – att det skall finnas lösa delar såsom stockar, sand, lera och eller vatten. Detta ger barnen fler möjligheter att vara kreativa och fantasifulla.
- ✓ Lekredskap – Gungor kan bland annat bidra till förbättrad fysisk, social och emotionell kognitiv utveckling. Att klättra på fasta element kan utveckla motorik såsom sambandet mellan hand- och fotrörelser.
- ✓ Jord, luft, eld och vatten – erfarenheten av att leka med de fyra elementen lär barnen att handskas med riskabla element som bör ses som en del av processen att växa upp.
- ✓ Element som inte går att påverka – vädret, sol/skugga, snö, vind, regn och luft. Alla dessa element kan påverka vistelsen i en lekpark.

Det finns en inventerings- och analyseringsmetod som kallas för SWOT-analys. Denna är en metod som kan användas vid inventering av lekparker. SWOT är en förkortning byggd på de engelska orden Strengths, Weaknesses, Opportunities och Threats och är ett vanligt förekommande planeringshjälpmedel, där man försöker finna styrkor, svagheter, möjligheter och hot vid strategisk planering (NCM, 2010). Den kan även användas för att analysera lekparkens värden. Exempel på styrkor kan vara att lekparken ligger långt ifrån en stor väg, att kvalitén på lekutrustningen är bra eller att det finns tillgång till skugga. Exempel på svagheter kan vara att lekparken ligger på en liten yta, att den ligger avsides eller har dåligt fallskydd. Möjligheter kan vara att det finns kuperad terräng, utrymme till utbyggnad eller att tillgängligheten kan bli hög. Hot kan vara att det inte finns demografiskt sett många barn i närheten, att lekparken känns privat eller att den ligger nära en järnväg (se figur 1).

Fördelar	Utmaningar
<p>Styrkor</p> <p>Långt ifrån större väg Kvalitén på utrustning är bra Skugga</p>	<p>Svagheter</p> <p>Dåligt fallskydd Ligger avsides Liten yta</p>
<p>Möjligheter</p> <p>Kuperad terräng Utrymme för utbyggnad Finns möjlighet för lättillgänglighet</p>	<p>Hot</p> <p>Inte många barn i närheten Lekparken känns privat Ligger nära järnväg</p>

Figur 1. Exempel på SWOT-analys för en lekpark

Efter analysen av lekparken väger man för- och nackdelar mot varandra och jämför med resultaten från de andra lekparkerna för att komma fram till vilka som har flest fördelar och som bör satsas på först.

2.2 Tillgänglighet och säkerhet i flera aspekter

Lekparkerna skall vara lätta att ta sig till för barn och unga (Kylin, 2004). De barn som kan orientera sig på egen hand och får lov att upptäcka sin stad stärker sin identitet och får en starkare självkänsla. Det är viktigt att planerare och förvaltare inte försvårar möjligheterna till detta (Olsson och Lenninger, 2006). Trots detta plockar många kommuner bort mindre lekparkar till förmån för större, rejält utrustade lekparkar. Ofta är det på grund av att budgeten inte räcker till för att underhålla alla anläggningar. Trenden att gå från många mindre till några få större lekparkar riskerar att förlänga avstånden mellan lekparkerna och därmed försämra tillgängligheten (Faskunger, 2008).

Den 4 december 2008 beslutade Sveriges regering att Sverige skulle följa Barnkonventionens protokoll om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar. I Boverkets föreskrifter gällande enkelt avhjälpna hinder (BFS 2003:19) står det att tillgängligheten i befintliga lekparkar skall förbättras så att personer med nedsatt orienterings- eller rörelseförmåga skall kunna utnyttja de allmänna platserna. Detta innebär att alla lekparkar där det är svårt för barn eller föräldrar att vistas bör åtgärdas (Boverket et al., 2013). Lekparkerna skall utformas så att alla barn oavsett funktionsförmåga skall kunna delta i leken (Faskunger, 2008). Lekparkerna skall

inte endast anpassas till rullstolsbundna utan skall även fungera för barn och vuxna med andra funktionsnedsättningar. Terese Norberg (2008) beskriver i sitt examensarbete att olika funktionsnedsättningar innebär olika krav på utformningen av lekparkerna. Beroende på vad barnen har för funktionsnedsättning ser leken olika ut. Norberg menar att lekparkerna skall vara mer integrerade för alla oavsett förutsättningar. Till exempel kan en enkel och tydlig struktur vara positivt för de barn som har beteendesvårigheter.

2.3 Viktiga aspekter och dokument som styr

I lekparcsprogram som har upprättats tidigare i olika kommuner har man tagit hänsyn till olika viktiga dokument. Mia Blücher (2009) studerade i sitt examensarbete 12 lekparcsprogram och kom fram till att de dominerande aspekter och dokument som styr i kommunala lekparcsprogram är följande

- ✓ Detaljplaner, Översiktsplaner, Grönplaner
- ✓ Boverkets rekommendationer
- ✓ Säkerhetsnormer och Svensk standard
- ✓ Ekonomi, budget eller budgetplan
- ✓ Tillgänglighet – För både barn och vuxna. Avstånd och handikapp.
- ✓ Åldersgrupper
- ✓ Forskning kring lek
- ✓ Behov av skugga och vegetation

I upprättandet av lekparcsprogram har de kommuner, som Blücher (2009) analyserat, haft olika motiv för upprättandet av lekparcsprogram. De flesta kommuner har velat skapa attraktiva mötesplatser, öka lekvärdet och förbättra innehållet i lekparkerna. Hälften av kommunerna har som motiv velat säkerhetsanpassa sina lekparcs och öka folkhälsan i sina kommuner. Tillgänglighetsanpassning är ett av motiven i endast tre av programmen.

2.4 Målgrupper

Lekparkerna skall vara attraktiva för barn i alla åldrar, från bäbisar upp till tonåringar. De skall även vara attraktiva för samtliga medborgare, såsom föräldrar, lärare, förskolelärare och mor- och farföräldrar, som vill besöka lekparkerna och som använder dessa. Parker och lekparcs är bland de viktigaste mötesplatserna för integration och sociala relationer i samhället (Faskunger, 2008). Lekparkerna bör därför innehålla något för alla åldrar (Jansson, 2009). Det kan vara svårt att få

lekparker attraktiva för samtliga när det skiljer sig åt i både tycke och smak, men det är ändå viktigt att tänka brett så att hela familjen skall kunna vistas i parkerna. Att placera ut bänkar, soptunnor och redskap för vuxna såsom boulebanor eller fitnessmaskiner kan öka lekparkernas användbarhet. Dock skall man vara försiktig när man placerar ut fitnessmaskiner i lekparkerna för då kan de klassas som lekutrustning och måste besiktas enligt standarden.

2.5 Barnperspektiv och brukardeltagande

Ungdomar och barn är experter på sin egen omvärld! Agenda 21, FN:s barnkonvention, Habitatagendan och Plan- och Bygglagen ger stöd för ökat inflytande i samhällsplaneringen för ungdomar och barn (Boverket, 2000). Björklid och Nordström (2009) skriver att barn också vill vara en del av samhället. Barn upplever och använder den fysiska miljön omkring sig mer än vuxna gör. Unga människor och barn förhåller sig till naturen och den fysiska miljön på ett känsligare sätt än vuxna. Det gäller att positivt värdera och ta vara på barnens syn på utemiljöerna för att kunna bygga upp så bra miljöer som möjligt (Björklid och Nordström, 2009). Det kan dock vara svårt när vuxna överför barnens perspektiv till det vuxna barnperspektivet för att det är ständigt en tolkningsfråga. Genom att utgå från barnens egna platser i utemiljön kan man med samtal och dialog få in barnens perspektiv. Hela utemiljön måste göras tillgänglig för barns aktiviteter (Kylin, 2004). Brukardeltagande kan ge viktig kunskap till de som förvaltar lekparkerna och det är viktigt att ge barn möjligheter att delta i diskussionerna när beslut tas om lekparkerna (Jansson och Ramberg, 2012).

Blücher (2009) har tittat på hur barns och ungas inflytande i de olika programmen hon har studerat och kommit fram till att kommunerna nämner barnkonventionen, Plan- och Bygglagen och att barn och unga skall vara delaktiga i planeringen men ingen kommun nämner Agenda 21 eller BRA 21 och endast en kommun tar upp att de har använt en barnchecklista.

Även om brukardeltagande och brukarmedverkan kan vara tidskrävande och svårt att utföra så gynnar det hela utvecklingen av parkerna. De som använder parkerna skall komma till tals och skall få berätta vad de vill ha i parkerna. Det är de som vet hur de vill ha det i sin omgivning. Brukarens möjligheter till inflytande kan vara olika beroende på var och när de hamnar i beslutsprocessen. De största besluten kring en plan tas på ett tidigt stadie och det är här påverkansmöjligheterna ofta är som störst (Delshammar, 2005). En positiv spiral kan bildas när brukarmedverkan får ske. I parker kan det leda till en föreställning av ägande, vilket i sin tur gör att parken används mer. Det kan börja som en startpunkt för mer engagemang från invånarna och därigenom skapa mer gemenskap i ett område. Det kan exempelvis minska nedskräpningen (Delshammar, 2005).

Ett verktyg att använda för att lättare ta in barns perspektiv är till exempel ett planeringsverktyg som heter "Barnkartor i GIS". Här kan barnen själva rita in var de leker och hur de tar sig till och från utemiljöer i samhället. Planerarna får då tillgång till barnens kunskaper om och intresse för deras närmiljö (Berglund och Nordin, 2010).

2.6 Lagar, regler, riktlinjer och andra skydd

Plan- och Bygglagen

I dessa lagar och regler står det om skydd mot olyckor, att lekparkerna skall underhållas så att risker för olyckor minimeras och att allmänna platser skall utformas så att de är tillgängliga för och kan utnyttjas av människor med nedsatt rörelseförmåga eller annan funktionsnedsättning (Boverket et al., 2013).

Produktsäkerhetslagen

Produktsäkerhetslagen kräver att varor och tjänster är säkra när de köps av konsumenter. Detta omfattar även lekredskap. De svenska standarderna innehåller minimiriktlinjer vad gäller säkerhet och det är dessa riktlinjer som skall kontrolleras utifrån Plan- och Bygglagen. Det är kommunens ansvar att säkerheten upprätthålls på kommunala lekparkar (Boverket et al., 2013).

Svenska standarden EN 1177 och EN 1176

Syftet med standardiseringen är att minimera risker för att barn skall få bestående skador vid lek. Standarderna innehåller minimikrav för säkerhet på lekplatser. Det gäller lekutrustningen och dess stötdämpande underlag. Standarden används vid bedömning om en produkt är säker enligt Plan- och Bygglagen och Produktsäkerhetslagen. Det som standarden framförallt skall hjälpa att undvika är huvudskador och strypningar (Berggren, 2009).

Solskydd

Det är inte bara dessa skrivna lagar och regler man ska ta hänsyn till när det gäller säkerhet utan även solskydd. Hudcancer är den vanligaste formen av cancer i Sverige idag. Barn är extra utsatta och bränner sig lätt. Detta betyder inte att vi skall vara mer inomhus utan vi bör istället tänka på hur vi bygger upp barnens utemiljöer. Att det finns skuggande träd och buskar är viktiga faktorer att ta hänsyn till vid byggande av lekparkar. Växtligheten skapar spännande lekställen i skugga vilket minskar barns exponering för solljus och de farliga UV strålarna (Boldemann, 2011).

2.7 Produkt- och materialval

Det finns olika märkningar på varor idag och olika hållbara materialval att välja på när man skall välja ut lekutrustning till lekparkerna som skall byggas upp. Nedan följer några av de val som kan göras

CE certifiering på produkter- Förutsättningarna för att få en produkt CE-märkt är att produkten överensstämmer med grundläggande krav på hälsa, säkerhet, funktion, miljö och att föreskriven kontroll har följts (SIS, 2013).

TÜV certifiering – är ett varumärke och en certifiering av kvalitén på produkten. Det är en oberoende firma som certifierar lekredskap i hela världen (TÜV SÜV, 2013).

FSC – en märkning på trävaror som är använda genom skogsbruksmetoder som på bästa vis tar beaktande till sociala förhållanden och miljön. (FSC, 2013)

HA oljor - är ett avfall utav smörjoljeraffinering och innehåller höga halter polyaromatiska kolväten. Dessa polyaromater har både cancerframkallande och miljöstörande påverkan (Offerman, 2004). HA oljor återfinns i bland annat gummidäck.

3 Intervjuer

3.1 Borlänges kommun

Invånare: 49 482 (SCB, 2012-12-31) Antal lekpark: 96 men minskar till ca 90
Antal invånare per lekpark: 513 idag men 548 efter den planerade minskningen
Intervju med landskapsarkitekten Katarina Nilsson den 6 mars 2013.

Varför har ni upprättat ett lekparkeprogram? Främst för att visa politikerna hur viktigt det är med lekplatser och för att de ska se hur vi jobbar och eventuellt få bekräftat att vi jobbar i rätt riktning eller om vi skall jobba på ett annat sätt med kommunens lekplatser.

Vad är viktigt att tänka på när man börjar arbeta med ett program? Det är viktigt att tala om att nu påbörjas jobbet med ett program. Dels för att kanske få in tidiga synpunkter och dels för att hålla farten uppe i projektet.

När gjorde ni programmet och hur länge är det till ni behöver revidera den? Har ni olika delar i den? Vi påbörjade arbetet med programmet för cirka tre år sedan och det är inte riktigt klart men vi har jobbat enligt programmets intentioner i ganska många år. Programmet består av två delar, en policy och en handlingsplan. Vår övergripande policy skall vi revidera med fem års mellanrum och handlingsplanen med två år.

Hur många lekpark har ni före och efter upprättandet av program? Vi har kring 95 stycken lekplatser och antalet har varit ganska konstant eftersom några har tillkommit och några har lagts ner. I framtiden kommer vi att eventuellt endast ta bort 5-10 stycken. Men en sämre budgetsituation än idag kan förstås påverka läget.

Hur har ni mätt användandet av lekparkerna? Har ni okulärt besiktat? Tagit fram demografisk statistik? Kanske någon annan metod? Vi har mätt med

demografisk statistik över hur många barn som har bott i området. Vi har även tagit hänsyn till verksamma dagmammor, förskoleverksamhet, skolor och fritidsgårdar i närheten. Genom att kalla till samråd har vi även där fått en uppfattning av hur många som använder parken och som är intresserade av att de skall rustas upp.

Har ni någon avståndspolicy? Ja, 300 meter försöker vi ha som största avstånd från en bostad till en lekpark. I praktiken gör vi ibland avkall på detta avstånd. Vissa delar av Borlänge är sämre försörjda. Vi tar även hänsyn till barriärer i samhället så som trafikerade vägar.

Om ni har tagit bort eller planerat att avveckla lekparker i kommunen, varför? Har ni valt att behålla lekparkerna? Varför? Vi vill helst se att så många lekplatser som möjligt behålls så att barn och unga har lätt för att ta sig till lekplatserna. Det är viktigt att barn har fungerande attraktiva mötesplatser där de kan träffa andra barn och vuxna. Om vi tar bort några är det för att de är nergångna och slitna eller för att det finns väldigt få barn i området idag eller inom överskådlig tid. Om två lekplatser ligger väldigt tätt försöker vi ta bort den ena.

Besiktigar ni lekparkerna varje år? Ja, lekplatserna besiktas varje år av en extern konsult.

Hur har ni tänkt funktionshinderförmässigt? Lekplatserna skall fungera bra för alla. Huvuddelen av lekplatserna ska successivt uppnå god tillgänglighet och så tycker vi att funktionshindrade barn och vuxna skall vara med i planeringen och utvärdera olika lösningar. Vi har valt ut ett antal större lekplatser som har bra spridning i staden som vi skall satsa på i första hand. Några av dem är redan rustade. Varje stadsdel skall helst vara försörjd med en sådan lekplats. Men vi genomför också upprustning av vissa mindre lekplatser där vi medvetet av ekonomiska skäl avstår från att lägga fallskyddsmatta som ju är väldigt kostsamt.

Hur ser budgeten ut framöver för upprustning? Vi har haft 1 750 000 kr/år i reinvesteringsbudget till lekplatser de senaste åren. Detta räcker inte långt, men vi jobbar på. Vi har dessutom under senare år kunnat använda tillgänglighetsmedel ur stadsmiljöbudgeten för att genomföra lösningar med fallskyddsmatta. Just nu har vi fått signaler om att årets budgetmedel är i farozonen. Skulle detta läge bli långvarigt måste vårt program radikalt förändras.

Vilken livslängd ser ni era nya lekparker ha innan de behöver bytas igen? Ca 20 år. Det beror på vad utrustningen är i för material.

Känner ni att ni hade velat ha en guide för hur man gör ett kommunalt lek-parksprogram innan ni startade? Jag tror att det hade varit ett stöd till vårt arbete men jag tror att mindre kommuner hade definitivt haft full nytta av en sådan. Det är inte alla kommuner som har de viktiga kompetenserna för att utföra ett sådant här program

Var har barnens rättigheter kommit in i studien? De har funnits med från början. Redan för första sidan av del 1 i policyn står det om barnkonventionen.

Hur har ni jobbat med samråd? Det har varit olika. Vi började med att samla berörda invånare i lokaler här hos oss. Är man inomhus kan man ordna gruppdiskussioner som ofta är givande. Men nu jobbar vi mer med att vara på plats i parkerna i fråga. Då kommer det mer folk och framför allt är det lättare att få med barnen. Nackdelen är att ”öppet hus” utomhus innebär att det inte blir någon diskussion och om många kommer kan det bli lite svårt att dokumentera allas åsikter. Ofta har vi med en skiss av något slag att utgå ifrån men vi vet fortfarande inte om det är bra att ha en nästan färdig ritning som förslag eller bara en enklare skiss att utgå ifrån. Men att man har förslag på gestaltning med sig tycker vi är viktigt. Vi har även någon gång av tidsbrist avstått från möten och istället skickat ut alternativa skissförslag med post och sedan skött samrådet via brev, telefon eller mail. Det har fungerat bra.

Vad är det viktigaste tjänstemän skall tänka på när de skall upprätta ett program? Det viktigaste är att ställa sig frågorna: Varför skall programmet göras? – För vem/ vilka? – Hur omfattande utredning skall vi eller hinner vi göra? – Vad är viktigast att behandla? – Vad vill vi ha svar på? och Vad tror vi att politikerna och de boende vill ha svar på?

3.2 Ljusdals kommun

Invånare: 18 880 2012-12-31 Antal lekpark: 25 men skall minskas till 15. Antal invånare per lekpark: 755 men efter nedrutning kommer det vara 1253 Ljusdals kommun har minskat befolkningsmässigt de senaste åren men enligt prognoser fram till 2030 kommer befolkningsantalet att ligga stadigt runt 19 000.

Intervju med landskapsarkitekten och parkchefen Emma Nordebo Snygg den femte april 2013.

Varför har ni upprättat ett lek-parksprogram? När jag började på kommunen 2009 såg jag hur eftersatta alla lek-parkerna var. Det hade tagits ner lekredskap i parkerna men det hade inte ersatts av något nytt. 2010 tog jag in föreläsare för att

berätta om hur viktigt det är med säkerhet och tillgänglighet. Här deltog både personal och politiker. Det var efter denna föreläsning vi fick uppdraget om att göra ett program.

Kan du rekommendera att starta ett program på det sättet till andra kommuner? Ja, vi tyckte det fungerade bra. Det är bra att ta in någon utifrån som är expert.

När gjorde ni programmet och hur länge är det till ni behöver revidera den? Vi fick direktivet att börja 2010 och var klara med programmet 2011. Vi hade redan börjat jobba utifrån den innan den antogs. Vi skall redovisa vårt resultat 2015 för politikerna sedan får vi se vad som händer.

Hur är ert program upplagt? Vi har ett program som är snabbt upprättad. Hade jag haft mer tid så hade programmet kunnat vara mer genomarbetad.

Hur många lekparkar har ni före och efter upprättandet av programmet? Vad jag förstår har vi haft 27 lekplatser en gång i tiden men troligtvis inte många fler än så.

Hur har ni mätt användandet av lekparkerna? Har ni till exempel okulärt besiktat eller tagit fram demografisk statistik? Kanske någon annan metod? Vi har inte tagit fram någon demografisk statistik för att vi känner orterna ganska bra. Vi har dock uppmärksammat fotspår i sanden och antal intervall på tömning av papperskorgar för att få signaler om parken används eller inte. Vi har gjort SWOT-analyser på varje lekplats för att utvärdera platsens svagheter och styrkor.

Ni planerar att avveckla 10 lekparkar. Varför och hur har kommuninvånarna reagerat? De var för många och för svåra att sköta. Vi räcker inte till. Vi har lagt ut ett förslag om att ta bort 10 lekplatser av 25 och ställt ut det för kommuninvånarna att beskåda. Vi har fått in förvånansvärt få klagomål. Jag tror att det är för att de har sett så illa ut att de platserna har varit en skamfläck i de områdena. Dessutom så tror jag kanske att det har varit generationsskifte på de platserna. Medborgarna har dock haft önskemål om att uppföra fler lekparkar centralt, till exempel på torgen. Vi har idag placerat lekutrustning på en torgyta.

Har ni en underhållsplan för dessa? Jag vi håller på att göra en generell skötselplan för alla parker där lekplatserna får ingå.

Besiktigar ni lekparkerna varje år? Vi besiktar lekplatserna varje år med en kommunal besiktningsman. Han jobbar dock inte med parkdriften och det tycker vi är viktigt och skapar en trovärdighet i resultaten.

Hur har ni tänkt när det gäller att tillgänglighetsanpassa lekplatserna? Vi har sagt att vi inte kan göra alla lekplatser lättillgängliga för människor som sitter i rullstol. Det är tyvärr för dyrt med gummiasfalt, men vi försöker tillgänglighetsanpassa. Vi har idag tre helt färdigställda funktionshinderanpassade lekplatser där vi har använt oss av gummiasfalt. Men vi har även lekparker där de är delvis anpassade och några tyvärr som har sand som fallskyddsunderlag. Här ingår även folkhälsoerspektivet genom att göra det lätt för alla att röra sig.

Hur ser budgeten ut framöver för upprustning? Vi har tyvärr inte fått extra medel för att rusta upp våra lekplatser. Vi jobbar utifrån en schabloninvesteringssumma som vi får varje år. Det kommer att ge ca en miljon kronor varje år och vi förväntar oss att vara färdiga 2015.

Hur tänker ni när det gäller investering i riktigt hållbara material? Vi vill gärna ha underhållsfri lekutrustning men kanske inte något som håller i hundra år. Jag tror inte alla vill ha samma lekutrustning så länge. Men de får gärna hålla i 25 år.

Utför ni jobbet själva? Det enda vi lägger ut på entreprenad är läggningen av gummiasfalt.

Vilka tre parametrar tycker du är viktigast att jobba efter när man upprättar ett program eller policy? Vi jobbar med "tillgänglighet, leklycka och ekonomi i balans"

Känner du att det kan vara bra hjälp till kommuner att ha en guide för hur de kan lägga upp arbetet för att få ett så bra program som möjligt? I så fall kanske det skulle vara en guide i hur man tar fram ett program för utveckling oavsett vad man jobbar med. Just lekplatser jobbar man ju kanske inte med på heltid men det finns många frågor där ett program krävs; lekplatser, parkmiljöer, gångvägar, asfaltsunderhåll osv. En mall som kan vara grund för alla typer av program skulle säkert vara användbart.

Var har barnkonventionen och barnens rättigheter kommit in i studien? Självklart finns det med i tankarna och vi tog upp det redan på föreläsningen vi

hade. Det finns även ett kommunalt beslut om att vi skall ha barnperspektiv när vi arbetar och det är detta beslut som ligger till grund för detta arbete.

Jobbar ni med helheten i en lekpark? Det vill säga buskar och träd och terrängen runt omkring? Alla lekplatser finns redan i befintliga parker. Det vi försöker tänka på är generationsmöten och att lekplatserna skall fungera som utflyktsmål. Vi har till exempel placerat en lekplats intill en boulebana och vi sätter ut bänkar och grillplatser.

3.3 Ystads kommun

Invånare: 28 558 2012 Antal lekpark: 34 som skall bli ca 25 om 10 år. Antal invånare per lekpark: 840 respektive 1142 när de avvecklar 10 lekpark Ystads kommun har ökat befolkningsmässigt de senaste åren. Intervju med Stadsträdgårdsmästaren och landskapsingenjören Ulf Andersson den 12 april 2013.

Varför har ni upprättat ett lekplatsprogram? Först och främst är förhoppningen att programmets riktlinjer och genomförande skall bidra till att barnen ges möjlighet att utveckla ett livslångt positivt förhållande till våra parker och offentliga rum. Det finns ju risk att människor inte återvänder till sin kommun när de har flyttat därifrån om de inte har trevliga barndomsminnen därifrån. Det är också bra att ha en plan när det finns olika viljor, exempelvis ifrån föreningar, kommunen och andra invånare. Vi har även fått in ett medborgarförslag om att satsa på temalekplatser såsom i Malmö. Vidare utförde vi en analys av vårt lekredskapsbestånd och kom fram till att det stora antalet lekplatser i Ystads kommun hamnat i ett akut behov av upprustning på grund av ålder och att den lekutrustning som finns blivit farlig ur säkerhetssynvinkel och även oattraktiv för lek.

Hur började ni arbetet? Dels genom omvärldsbevakning och då menar jag att se hur andra har gjort och ta del av deras arbete. Men sen måste man ju anpassa det till sin egen kommun.

Vilka tre parametrar tycker du är viktigast att ha med i programmet? Säkerheten är nummer ett. Sedan tycker jag tillgängligheten och vidare gestaltningen i den befintliga miljön.

Hur många lekplatser har ni idag och hur många kommer det att finnas i framtiden? Tittar man på alla lekplatser i hela kommunen finns även lekredskap och mindre lekplatser på bostadsgårdar, skolor, daghem och hos de privata fastighetsägarna. Vi har många lekplatser som ser likadana ut. Dessutom har många av de små lekplatserna, i närliggande parker, spelat ut sin roll. Detta har lett till att

behovet av och efterfrågan på stora lekplatser där många barn kan vistas samtidigt har ökat. Läger man upp samtliga befintliga lekplatser på en karta har vi många som ligger nära varandra. Kommunen har idag 34 lekparken som vi sköter i egen regi och så som det ser ut idag kommer det att finnas 25 kvar inom en 10-15 års period. I de mindre orterna med färre än 30 hushåll kommer vi att fasa ut lekplatserna. Vi vill även komma ifrån de lekplatser som är svåråtkomliga ur ett skötsel-perspektiv. Vi vill ha ca 5 stora temalekplatser med mycket lekvärde som lockar ut barnen och även de vuxna för att få en naturlig och trevlig mötesplats.

Tycker du att det hade varit bra att ha en guide till hur man upprättar ett lekplatsprogram? Ja, jättenyttigt. Vi har sett det när vi har spånat ihop vårt program att det är jättesvårt. Alla saker klarar man inte av riktigt och vissa saker är svåra att sätta i praktik eftersom ekonomin oftast är begränsad för genomförandet i en mindre kommun.

Ni har delat in lekplatserna i två grupper, en för ytterområden och en för centrala Ystad. Varför? Jo, för att vi skall vara tydliga för politikerna hur det ser ut i kommunen. Det finns orter i kommunen som är mycket små och med mindre än 30 hushåll och då håller inte ekonomin för att upprätthålla lekplatserna. I centrala Ystad är det annorlunda och vi kan ha lekplatserna samlade. Temalekplatser kan ju även förskolor och dagmammor använda.

Hur ser ekonomin ut för att satsa på ert program? Vi har fått 1,4 miljoner att jobba för de närmaste två åren. Denna summa kommer av resultatet av besiktningen och de medel som det skulle kosta att rusta det som var i dåligt skick sedan tidigare. Då ville politiken satsa på nytt. Det räcker inte långt om man jämför med Malmös temalekplatser som kostar 3-6 miljoner. Det går inte att jämföra oss med dem. Vi får vara kreativa och återanvända en del material som vi har och så jobbar vi med stockar och andra material som kanske inte är direkt lekutrustning. Vi har även fått 150 000 kronor extra i budget för att köpa in en båt till vår temalekplats Havet. I år tror vi att vi kan få ordning på 3-5 lekplatser.

Hur tänker ni vad det gäller hållbara material i lekutrustningen? Man kan få mycket för pengarna i investering om man vill men då kanske materialet bara håller i 5 år. Vi försöker att använda oss av kvalité såsom båten som skall köpas till vår temalekplats. Billig lekutrustning är oftast synonymt med kortare livslängd.

Hur tänker ni kring tillgänglighet? Vi kommer inte att täcka in allt när det gäller handikappsanpassningen men i stora delar. När det gäller tillgänglighet handlar det även om parkeringsplatser och att de vuxna skall trivas på lekplatserna. Det är ett helhetsgrepp man får ta. Det handlar om folkhälsa och att barnen skall komma ut

och tycka det är roligt och att lekplatsen skall vara en upplevelseplats. Det skall finnas väderskydd för både skugga och regn samt även trevliga sittplatser för umgänge. Lekplatserna skall upplevas trygga och vara inbjudande. Man får tänka på att det skall finnas sikt och inte för täta buskage och liknande men ändå ha vegetativa avgränsningar och rum för platsen.

Vad har ni för plan kring de lekparken ni lägger ner? De skall återgå till parkmark och vara enkla och lättskötta ytor. De finns ofta i villaområden och då har de flesta egna tomter där både hoppmattor, sandlådor och gungor finns hos de privata fastighetsägarna.

Var kommer barnens rättigheter och barnkonventionen in i programmet? Vi har inte skrivit om det men det har funnits med i hela processen när vi har planerat arbetet. Med de medel vi får har vi inte råd att ha alla lekplatserna kvar och nu såg vi chansen att göra något åt underhållsskulden genom att arbeta fram en plan där vi tänker att även om vi tar bort lekplatser att vi lockar ut fler barn genom upplevelserna på våra stadsdels-/temalekplatser. Har man bra lekplatser blir det bra dragningskraft och kan man få ut föräldrarna blir det lättare att få ut barnen.

När ni gick ut med programmet hur gjorde ni då? Det togs beslut om att införa programmet i Ystadkommuns samhällsbyggnadsnämnd och efter det la vi upp programmet på hemsidan och tog kontakt med lokaltidningarna som skrev om det. Det gäller att ha politikerna med på båten först för att alla skall vara med och förstå besluten. Det är svårt att nå ut när man tänker på brukarmedverkan men vi försöker nå ut till alla genom lokalpressen och vår hemsida. Programmet ligger på hemsidan och alla får tycka till.

4 Lekparksprogramstudier

4.1 Borlänges kommun

Borlänge har en parklekplatsplan som inkluderar en policydel och en handlingsplan.

Policydelen består av två delar. I den första delen avhandlas betydelsen av folkhälsa, närhet, tillgänglighet, dialog och trevliga mötesplatser. Det står också om barnkonventionen, Borlänges lekplatshistoria och att det finns ett stort upprustningsbehov. Del två innehåller Borlänges mål med sina lekparkar vilket består av elva punkter.

- ✓ Planera för daglig lek och utflyktslek
- ✓ Prioritera närhet
- ✓ Ordna stadsdelslekplatser
- ✓ Ordna mötesplatser
- ✓ Locka till fysisk aktivitet
- ✓ Bra tillgänglighet
- ✓ Dialog med barn och vuxna
- ✓ Samordna
- ✓ Hög säkerhet
- ✓ Successiv upprustning
- ✓ Nedläggning med eftertanke
- ✓

För varje mål har de satt upp delmål som de skall uppnå. Till exempel för målet om att ordna olika mötesplatser skriver man att lekplatsen skall vara en lockande möteplats för barn och vuxna och att så många som möjligt skall använda parkerna i vardagen.

Borlänge kommun använder sig av fem olika typer av lekparkar.

- ✓ Närlekplats – beskrivs som en minivariant av grannskapslekplats. Oftast är barnantalet litet eller så finns det en barriär till närmaste grannskapslekplats. Närlekplatsen förses med ett minimum av lekredskap.
- ✓ Grannskapslekplats - är den vanligaste, den är till för det närmaste grannskapet och för lite äldre barn än närlekplatsen. Den skall fungera för dagliga besök och minutflykter. Den skall med omgivande park locka som mötesplats även för ungdomar och äldre.
- ✓ Stadsdels-/utflyktslekplats – är en tillräcklig attraktion för att locka fler än de närboende. Den utformas gärna efter ett visst tema och skall gärna ligga i ett barnrikt område. Lekplatsen bör ligga i en större park.
- ✓ Bylek – uppstod på 1990 talet då omkringliggande byar saknade lekplatser. Dessa lekplatser ligger inte på kommunal mark. Kommunen har endast ”lånat ut” lekredskap och frånskrev sig ansvaret gällande skötsel och säkerhet. Inom överskådlig tid kommer inga nya bylekplatser att uppföras och inte heller kommer det att utföras åtgärder i de befintliga bylekplatserna.
- ✓ Torglek – udda lekplatser placerade på torg. Dessa är inte fullt utrustade och består oftast bara av lekskulpturer för att locka till lek i stadsmiljö.

I Borlänge kommuns handlingsplan beskrivs hur och varför de ska arbeta efter de mål som finns i planen. I samband med delmålen beskrivs specifika åtgärder på de olika lekparkerna och en prioriteringslista över upprustning och nedläggning. Här visar de även kostnaderna för de olika åtgärderna.

4.2 Ljusdals kommun

Ljusdals kommun har valt att göra en lekplatsutredning. Denna är inte så omfattande. Först har de beskrivit den aktuella situationen och sedan visat på styrkor, svagheter och därefter föreslagit åtgärder i varje lekpark. Efter genomgång av varje lekpark beskriver de mål, tillgänglighet, leklust och ekonomi i balans. Här poängterar de att lekmiljöer skall finnas för barn och unga i de större tätorterna i kommunen. Lekparkerna skall vara anpassade för alla och samtliga åldrar skall kunna vara närvarande i lekparken. Lekmiljöerna skall uppmuntra till lek och rörelse och kännas inspirerande. Antalet lekparkar behöver anpassas efter driftbudgeten och de skall skötas på ett sådant sätt att skaderisken minimeras. Strategin ligger sist i dokumentet och omfattar specifika åtgärder för de 15 lekparkerna som de väljer att behålla och utveckla.

4.3 Ystads kommun

I Ystads kommun gjordes först en utredning för att ta fram statistik över hur deras lekparkers såg ut. De använde sig av parametrarna: åldern på lekredskapen, farliga och allvarliga fel samt stötdämpande effekt hos fallskyddsunderlaget. Utifrån resultatet av dessa parametrar sammanställde de en driftbudget och en investeringsbudget för de åtgärder de behövde göra.

Efter denna utredning arbetade de fram ett lekplatsprogram som inkluderar en policydel och ett åtgärdsprogram.

I policydelen beskrivs mål och visioner, riktlinjer, vad lekplatserna skall innehålla och vad det skall finnas för olika typer av lekplatser. Policydelen handlar om att lekparkerna ska bidra till ett socialt samlande, en god lek- och uppväxtmiljö och att de ska vara trevliga mötesplatser. Det står också om upprustningsbehovet för lekparkerna i Ystads kommun och bakgrunden till detta. I åtgärdsprogrammet handlar det om säkerhet, tillgänglighet, strategi för ombyggnad och vilken prioriteringsordning de skall arbeta efter.

Ystads lekplatsvision lyder ”Att utveckla kommunens lekplatser till stimulerande och tillgängliga miljöer för alla åldrar”.

Deras ambition är att utveckla:

- ✓ Stimulerande lekmiljöer där omgivningen integreras i leken
- ✓ Mer tillgänglighetsanpassade lekplatser för både barn och vuxna
- ✓ Lekplatser som är olika och ger olika lekvärden
- ✓ Lekplatser som är goda mötesplatser mellan människor

I programmet beskrivs tre olika typer av lekparker:

- ✓ Områdeslekplats/Närlekplats – utgör basutbudet. De skall täcka behovet av lek för de barn som finns i det direkta närområdet. Ålder 1-9
- ✓ Stadsdelslekplats – är en större lekplats som erbjuder lek för flera åldersgrupper. Lekplatsen skall täcka ett större geografiskt område och fungerar i vissa fall som utflyktsmål
- ✓ Temalekplats – är en unik lekplats med ett eget tema och som fungerar som särskilda utflyktsmål för hela familjen. De skall fungera som viktiga mötesplatser i staden. Lekplatsen skall stimulera fantasin och väcka nyfikenhet hos barnen.

I åtgärdsprogrammet finns det kartor och listor över lekparkernas placeringar idag, vilka som skall rustas under vilka år och vilka som skall tas bort.

5 Diskussion

5.1 Varför upprättas program för lekparkar?

För att få ett långsiktigt tänk och en hållbar planering behöver kommunerna upprätta ett genomarbetat program. I de tre kommunerna, vars program för lekparkar jag har studerat, har de utarbetat olika typer av handlingar på olika ambitionsnivåer. Jag tror att programmen skiljer sig åt på grund av de ekonomiska och tidsmässiga ramar som respektive kommun har fått för att genomföra sina program. Borlänge-, Ljusdal- och Ystad kommun har därför genomfört sina utredningar med olika djup. Borlänge kommun har gjort ett omfattande program medan Ljusdals kommun har gjort en kort summering på begränsad tid. I de tre kommunerna arbetar de dessutom med olika inriktningar för sina lekparksprogram. I Borlänge väljer kommunen att behålla nästan alla lekparkar, i Ljusdals kommun vill man att det skall finnas lekmiljöer i varje tätort i kommunen medan i Ystad satsas det på fem kommunala lekparkar som skall vara attraktiva för barn och vuxna som utflyktsmål. Att de tre programmen har upprättats utifrån olika perspektiv kan vara en anledning till att de ser så olika ut.

Programmet upprättades i Borlänge kommun för att få bekräftelse från politikererna att arbetet är på rätt väg. I Ljusdals kommun var lekparkerna nedgångna och de behövde få en inriktning för hur de skulle börja arbeta för att få dem tillgängliga och säkra så fort som möjligt. I Ystads kommun upprättades ett program för att de vill att barn skall få ett livslångt positivt förhållande till sina parker och offentliga rum. Jag tänker mig att alla tre utgångspunkterna kan vara viktiga, men att flera aspekter bör belysas hos varje kommun innan man upprättar ett program. Till exempel kan kommuner ta med de motiven från kommunerna som Blücher (2009) analyserade såsom attraktiva mötesplatser, öka lekvärdet och förbättra innehållet i lekparkerna. Det är mycket arbete och pengar det handlar om i slutändan och då är det bra att ha tänkt igenom allt noggrant för att få det bästa möjliga programmet för sin kommun.

5.2 Hur börjar man?

För att börja utreda lekparkssituationen i en kommun behöver man ha stöd av politikerna säger både Katarina Nilsson och Emma Nordebo Snygg. Som Katarina Nilsson från Borlänge kommun påpekade är det bra att börja med att reflektera över varför man skall upprätta ett program och vem skall programmet göras för? Syftet skall framgå tydligt för att kunna visa poängen för politikerna. Emma Nordebo Snygg i Ljusdal började med att ta in en expert som kan lekredskap och den svenska standarden för att påvisa för kommunens politiker hur viktigt det är att standarden och lagarna följs. Detta kan vara en bra start för att få kommunala medel till att möjliggöra programmet. När man har fått politikernas stöd kan arbetet med programmet börja.

I Borlänge, Ljusdal och Ystad har de planerat sina program på olika sätt. I Borlänge kommun började man med att berätta om sina intentioner med programmet för invånarna för att få in tidiga synpunkter. I Ljusdals kommun började arbetet med att bjuda in utomstående föreläsare för att visa att säkerhet och tillgänglighet på lekplatser är viktigt. I Ystad kommun har man genom omvärldsbevakning tagit del av andra kommuners erfarenheter och program för att inspirera till det egna programmet. En styrka skulle vara om kommunerna hade använt alla tre utgångspunkterna tillsammans. För att göra ordentliga program krävs dock pengar och resurser. Ljusdals kommun fick inga extra pengar trots att de hade tagit in experter för att påvisa hur illa det var i deras kommun. Det hade varit intressant att ta del av politikernas resonemang här.

I Ljusdal, Borlänge och Ystad har de alla

- ✓ gjort en inventering över hur lekparkerna ser ut i dagsläget och inventerat var de finns på kartan
- ✓ tagit hänsyn till tillgänglighet
- ✓ tagit hänsyn till säkerhet och besiktat sina lekparker varje år
- ✓ gjort lekparcsprogrammet utifrån budget
- ✓ valt att plocka bort lekparker
- ✓ använt sig av brukardeltagande

Det som gör att kommunerna väljer att ta bort lekparker är att de antingen är nedgångna och anses vara en skamfläck för området de ligger i, att det finns för få barn i närheten eller att de är svåråtkomliga att sköta.

5.3 Inventering

För att upprätta ett lekparcsprogram behövs en inventering av hur många lekparkar som finns i kommunen och vad de innehåller. Detta kan man göra med hjälp av okulärint inventering, detaljplaner och kartor. Emma Nordebo Snygg använde sig av SWOT-analys (NCM, 2010) för att värdera lekparkerna. SWOT analysen kan användas för att analysera lekparkens värden. Enligt Ljusdals kommun kan styrkor vara att lekparken ligger långt ifrån en stor väg, att kvalitén på lekutrustningen är bra eller att det finns tillgång till skugga. Enligt Ystads kommun skall man inventera leksnår, lekmaterial från natur och växter, formligt lekmaterial, möjlighet att utveckla motorik, goda möjligheter för vuxna att vistas i parken. De anser även att det skall finnas en lagom behaglig känsla av skönhet. Detta är likt Helen Woolleys (2008) metoder för inventering.

I Borlänge kommun har de plockat fram både demografisk statistik och tittat på avstånden från hemmen till lekparkerna. Detta kan också vara en del av inventeringen och kartläggningen av lekparkerna.

5.4 Tillgänglighet

I samtliga tre program står det om tillgänglighet och att det är viktigt att alla oavsett ålder och fysiska förutsättningar skall kunna använda och umgås i parkerna (BFS 2003:19). Ingen skall exkluderas från leken. Detta är oerhört viktigt i samhället idag och tillgänglighetsfrågorna är högst aktuella. Här är det viktigt att poängtera för politikerna att det kostar pengar för att göra lekparkerna tillgängliga. Borlänge, Ljusdal och Ystad kommun berättar att de inte har råd att ta hänsyn till tillgänglighetsaspekten i alla lekparkar i kommunen på grund av ekonomiska skäl och detta beror främst på kostnaderna för gummiasfalten. Idag finns det billigare alternativ såsom gummiplattor och nät gjort av gummi. Det finns även lekutrustning som är tillgänglig utan att behöva dyra underlag. Det kan vara en idé att fundera ut vad skillnaden är i pris för inköp av fallskyddsmaterialet jämfört med underhållet. Det kanske lönar sig i längden att satsa på gummiplattor eller gummiasfalt.

Jag funderar på ifall det kan räcka med att ett eller två lekmoment i en lekpark är tillgängliga för alla. Det är svårt att förutspå vilka lekparkar som funktionshindrade barn eller föräldrar bor närmast eller kommer att vilja besöka oftast.

Jag har noterat att det finns olika sätt att inrikta arbetet för lekparcsutbudets utveckling. I Borlänge kommun väljer de att behålla nästan alla lekparkar medan de i Ystad vill minska antalet för att gynna temalekparkar som är populära för barn och vuxna som utflyktsmål men även som äldre barn kan cykla till själva. Ljusdals kommun arbetar för att det skall finnas lekmiljöer i varje tätort i kommunen men

även här minskar de antalet på grund av begränsade ekonomiska resurser. När lekparker tas bort riskerar tillgängligheten att försämrans.

5.5 Säkerhet

I Ystad, Borlänge och Ljusdal besiktas de sina lekparker varje år. Detta måste ske enligt gällande standard (Berggren, 2009). Kommunerna tänker på säkerheten och att deras lekparker skall följa den svenska standarden. Två av de tre kommunerna tog in externa besiktningsmän, något som kan skapa större trovärdighet än då besiktningen genomförs av någon anställd inom kommunen.

5.6 Ekonomi och budget

Ljusdal, Ystad och Borlänge kommun utgår från sin budget i arbetet med lekparksprogrammet. Det är ingen som har gjort ett program utan att tänka på pengar och de medel de kan tänkas få. Då lekparker är en skattefinansierad verksamhet kan ekonomin se mycket olika ut i olika kommuner.

Det kan finnas olika syn på verksamheterna beroende på hur kommunen är uppbyggd, befolkningen, politisk styrning och politiker. De kommuner som ingår i fallstudien har olika mål, visioner och olika ekonomiska förutsättningar att arbeta efter. Ingen av tjänstemännen jag har intervjuat har fått särskilt mycket medel till att rusta sina lekparker och det kommer därför ta dem lång tid att verkställa programmen.

5.7 Brukardeltagande

Brukardeltagande förekommer i alla de tre undersökta kommunerna. Borlänge kommun är den av kommunerna som har beaktat invånarnas förslag och idéer mest. Det är tydligt att det har varit en viktig aspekt i deras beslut. Jag tycker att brukardeltagande borde utgöra en mer betonad del i programmen. Lekparkerna är ju till för de som använder dem. Det gäller att positivt värdera och ta vara på barnens syn på utemiljöerna för att kunna bygga upp så bra miljöer som möjligt (Björklid och Nordström, 2009). Policyn bör byggas upp utifrån brukarnas behov och önskemål för att sedan se till hur man kan få ekonomiska medel för att uppfylla önskningarna. Jag hoppas att andra kommuner inspireras av Borlänge kommun och inför brukardeltagande som en del i deras lekparkprogram.

5.8 Riktlinjer

Intervjupersonerna i de tre kommunerna håller med om att det skulle underlätta om det fanns någon form av riktlinjer kring hur man skall tänka när det gäller att upprätta ett program för sina lekparker. De efterlyser en checklista på vad och hur man kan göra arbetet så gediget som möjligt.

6 Slutsats

Genom mina studier har jag kommit fram till ett förslag på parametrar som bör vara med vid upprättandet ett lekparcsprogram i form av en checklista. Detta kan användas för att politiker och de som arbetar inom kommunal förvaltning skall få förståelse för och insikt i vad det innebär att förvalta lekparken. Kommunen bör utreda de punkter från checklistan som behövs för att analysera sitt utbud och därefter undersöka hur de skall arbeta vidare för att bäst tillgodose behoven för alla invånare i kommunen.

I mina studier har jag funnit att de tre kommunerna Borlänge, Ljusdal och Ystad, har gjort helt olika typer av program. Deras utgångsläge har varit olika och resultaten från deras respektive satsningar ser olika ut. Dock har de flera likheter såsom gemensamma punkter som de alla tar upp i sina program. De är bland annat säkerhet, tillgänglighet och brukardeltagande. Att inleda arbetet med programmet kan ske genom omvärldbevakning, genom att ta in extern expertis som föreläser om lekparken eller folkhälsa och att man noga har funderat ut varför programmet skall upprättas.

Jag har kommit fram till att det är viktigt, när man upprättar ett kommunalt program, att den hänger samman med kommunens övergripande mål och visioner. Dels är det lättare att påvisa att lekparkerna är viktiga att satsa på när de står med i de övergripande planerna och det påvisar att man jobbar mot de gemensamma målen. Det är viktigt att politikerna och kommunens invånare vet och känner till varför det skall satsas på lekparken.

Det är många parametrar att beakta vid upprättandet av ett program. Det är en fördel att dela upp lekparcsprogrammet i två delar, såsom man har gjort i Borlänge kommun. Då får kommunen en övergripande strategi som inte behöver revideras så ofta och som därför kan upprätthållas under längre tid och ett åtgärdsprogram, som beskriver hur man skall gå tillväga för att nå målen med strategin. Åtgärdsprogrammet kan då revideras oftare om ekonomin inte tillåter upprustning något år eller om det finns andra omständigheter som gör att programmet bör förändras.

De punkter som bör tas hänsyn till i ett övergripande dokument, som checklista för arbetet samt som rubriker i strategin är följande: - utan inbördes ordning

- ✓ Bakgrund: Varför är det viktigt att satsa på lekparkerna och hur ser det ut i kommunen idag?
- ✓ Brukardeltagande och barnens rättigheter i samhället: genom till exempel Agenda 21. Här beskrivs hur man skall integrera barnen i de olika planeringsprocesserna kring upprustning/nedläggning och hur de vill att lekparkerna eventuellt skall se ut i framtiden. Också vilka metoder som skall användas. Barnchecklistan kan användas här.
- ✓ Folkhälsa och barnens förutsättningar till fysisk aktivitet, lek och utomhusvistelse: Detta kan vara en rubrik i strategin där det tas upp hur arbetet skall inriktas för att främja dessa punkter.
- ✓ Tillgänglighet: att alla oavsett ålder eller fysiska förutsättningar skall kunna delta i lek i lekparkerna och även om hur man tänker kring närheten till lekparkerna. Skall alla lekparkerna i kommunen vara tillgängliga för alla eller skall varje lekpark ha minst ett moment som är tillgänglig för alla eller kan bara några lekparkerna vara tillgängliga? Detta är olika från kommun till kommun idag därför får man komma fram till vad som är lämpligast i ens egen kommun. Glöm inte boverkets regler vid nyanläggning.
- ✓ Kommunens övergripande mål, grönstrukturplaner, översiktsplaner och detaljplaner: Under denna rubrik beskrivs hur de olika dokumenten kan knytas till lekparksprogrammet.
- ✓ Säkerhet: Lekparkerna behöver anpassas efter Plan- och Bygglagen, produktsäkerhetslagen, boverkets rekommendationer, den svenska lekplatsstandarden EN1176 och EN1177 och kunskap om solskydd. Det är viktigt att skriva hur man arbetar med säkerhet och att det innebär ekonomiska resurser faktiskt avsätts för att rusta lekparkerna.
- ✓ Kommunfakta: Den ekonomiska situationen, befolkningsmängd, statistik och prognoser. Under denna rubrik beskriver man kommunens aktuella situation.
- ✓ Lekparkstyper: (stadsdels-, utflykts-, tema-, när-, områdes-, kvarters- eller torg-lekparkerna) Vilka kan användas i kommunen? Hur ser det ut idag?
- ✓ Metoder: Här kan beskrivas om kommunen väljer att ha en avståndspolicy för lekparkerna, till exempel att det endast skall vara 300 meter till närmaste lekpark. Här kan även beskrivas vilka metoder man kommer att använda för att inventera lekparkerna.
- ✓ Upprustningsbehov: Hur ser lekparksutbudet ut i kommunen idag och hur planerar man att gå till väga för att nå sina mål?

Åtgärdsprogrammet är den delen av programmet som kan revideras efter rådande omständigheter såsom förändringar i detaljplaner, nybyggnation, förändringar i statistik eller ekonomiska resurser. (Till exempel kan pengarna behövas på annan plats ett år.) Åtgärdsprogrammet skall innehålla följande punkter – utan inbördes ordning

- ✓ Inventering av lekparkerna: Här räknar man hur många enheter som finns i kommunen och eventuellt sätter ut dem på en karta. På kartan kan man även visa upp barriärer för brukare såsom tågräls och större trafikerade vägar. Här kan man även påvisa demografiskt material som har tagits fram.
- ✓ Inventering av lekmiljöerna: Först bör det väljas ut en metod som passar bäst och sedan inventeras alla lekparken. Hur ser lekparkerna ut och vad innehåller de?
- ✓ Upprustningsplan och prioriteringsordning: Här beskrivs hur upprustningen av lekparkerna skall prioriteras och i vilken ordning de skall rustas eller rivas.
- ✓ Investeringsbudget: Hur ser investeringsbudgeten ut de närmaste åren och hur mycket behövs för att utträta planen fullt ut? Hur mycket medel behöver man äska?
- ✓ Drift och underhåll: Drift och underhållsplanen för lekparken bifogar och/eller utvecklar man här.

Lekparksprogrammen skall fungera som planeringsunderlag för kommunerna. De skall vara en guide för var fokus skall ligga för framtiden. När kommuner arbetar med lekparksprogram skall barnen alltid vara huvudfokus. Parkerna skall vara platser som är tillgängliga för alla och möter de krav och standarder som vi har i samhället idag. Genom att göra ett ordentligt program som kan följas genom flera år tror jag att kommunerna får bra planering för framtiden.

7 Förslag till fortsatta studier

Hur ser det ut med underhållsskulden för lekparker i svenska kommuner och vad är orsaken till denna? Varför är så många lekparker gamla och nedgångna?

Har kommuner resurser för att upprätta program och utföra innehållet i dem? Hur ser det ut i kommunerna vad gäller personalomfattning och kompetens? Kan man samarbeta mer över förvaltningsgränserna och i så fall vad skulle det kunna tillföra?

Vad är viktigast stora temalekparker eller att det finns lekparker i närområdet?

Referenslista

Asker, A *Att leka ute har blivit farligt* Tillgänglig:

http://www.svd.se/nyheter/idagsidan/barn-och-unga/att-leka-ute-har-blivit-for-far-ligt_401461.svd?utm_source=sharing&utm_medium=clipboard&utm_campaign=20130419 7 mars 2005 kl. 00:10 , uppdaterad: 6 maj 2008 kl. 09:47 19 april 2013

Barnombudsmannen *Om barnkonventionen* Tillgänglig:

<http://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/om-barnkonventionen/>
2013-09-30

Berggren, Ewa (red.) (2009) *Lekredskap 2009 Standardsamling 2009* SIS, Swedish Standards Institute Stockholm

Berglund, U. Nordin, K. (2010) *Guide till Barnkartor i GIS - ett verktyg för barns inflytande i stads- och trafikplanering* Rapport 1/2010 Sveriges lantbruksuniversitet Uppsala

Blücher, M. (2009) *Vad styr planeringen av lekplatsutbud i svenska kommuner? – En studie av 12 lekplatsprogram* Självständigt arbete Sveriges lantbruksuniversitet, Alnarp

Björklid, P. och Nordström, M (2009) *När kommer barnen in i stadsplaneringen?* *Miljöforskning* 1/2009 Stockholm

Boldemann, C. (2011) Faktagranskare för faktabladet. *Solskyddsfaktorer, Sju tips för säkrare lekplatser och friskare barn* Länsstyrelserna och Strålsäkerhetsmyndigheten. Faktablad

Borlänge kommun *Plan för parklekplatserna - Policy och handlingsplan* Stencil

Boverket, Konsumentverket och Sveriges kommuner och landsting (2013) *Regler i Sverige för lekplatser och lekredskap* Tillgänglig: <http://www.boverket.se/Global/Webbokhandel/Dokument/2013/regler-lekredskap-kov.pdf> Faktablad

Faskunger, J. (2008) *Barns miljöer för fysisk aktivitet – samhällsplanering för ökad fysisk aktivitet och rörelsefrihet hos barn och unga*. Östersund

Forest Stewardship Council i Sverige (2013) *Det här är FSC* Tillgänglig: <http://se.fsc.org/om-fsc.177.htm> 2013-12-10

Lenninger, A. och Olsson, T. (2006) *Lek äger rum. Planering för barn och ungdomar*, Stockholm

Jansson, M. (2008) *Kommunala lekplatser i tider av förändring* Rapport Sveriges lantbruksuniversitet, Alnarp

Jansson, M. (2009) *Management and use of outdoor playgrounds* Avhandling Sveriges lantbruksuniversitet, Alnarp

Jansson, M. och Ramberg, U. (2012) Implementation and effects of user participation in playground management: a comparative study of two Swedish municipalities *Managing Leisure 17, 1-13* Sveriges lantbruksuniversitet, Alnarp

Johansson et al. (2009) *Grönområden för fler – en vägledning för bedömning av närhet och attraktivitet för bättre hälsa* Statens folkhälsoinstitut, Östersund

Jonsson, K. (2011) *Barns plats på kartan* Självständigt arbete Sveriges lantbruksuniversitet, Alnarp

Kylin, M. (2004) *Från koja till plan: om barnperspektiv på utemiljö i planerings-sammanhang* Doktorsavhandling Sveriges lantbruksuniversitet, Alnarp

Ljusdals kommun *Lekplatsutredning* Tillgänglig: http://www.ljusdal.se/download/18.4e31ca2b12f5bdf0f3980004371/1304605013271/Lekplatsutredning_NY.pdf Samhällsutvecklingsförvaltningen, Ljusdal 2013-04-19

McCurdy, L.E., Winterbottom, K.E., Mehta, S., Roberts, J.R. (2010) Using Nature and Outdoor Activity to Improve Children's Health *Current Problems in Pediatric and Adolescent Health Care* Volume 40, Issue 5, May 2010, Pages 102-117

Nationalencyklopedin *Definition av lek* Tillgänglig:

<http://www.ne.se/lang/lek/239446> 2013-10-30

NCM Göteborgs universitet *Bruksanvisning för SWOT analys* Tillgänglig:

<http://ncm.gu.se/node/391> 2013-10-30

Norberg, T (2008) *Lekplats för alla – att utforma en lekplats för alla barn oavsett funktionsförmåga* Examensarbete Sveriges lantbruksuniversitet, Alnarp

Offermann, C. (2004) *Farlig HA-olja vanligt i däck* Miljö och utveckling 2004

SIS Swedish Standard institute *CE-märkning* Tillgänglig:

<http://www.sis.se/innehall/om-sis/Mer-om-SIS/CE-markning/> 2013-12-10

Svensk byggnorm (1975) Tillgänglig:

http://www.boverket.se/Global/Bygga_o_forvalta/Dokument/Bygg-och-konstruktionsregler/aldre-byggregler/SBN-1975-utg-1.pdf 2013-10-06 2013-10-12

Trost, Jan (2010) *Kvalitativa intervjuer* Studentlitteratur AB, Lund

TÜV SÜD (2013) *Playground equipment* Tillgänglig: [http://www.tuv-](http://www.tuv-sud.com/industry/sports-leisure-entertainment/children39s-playgrounds-equipment)

[sud.com/industry/sports-leisure-entertainment/children39s-playgrounds-equipment](http://www.tuv-sud.com/industry/sports-leisure-entertainment/children39s-playgrounds-equipment) 2013-12-10

Woolley, H. (2008) *Watch This Space! Designing for Children's Play in Public Open Spaces. Geography Compass* 2(2): 495–512.

Ystads kommun *Förslag till Lekplatsprogram för Ystad kommun med policy samt åtgärdsprogram för kommunens lekplatser* Tillgänglig:

[http://www.ystad.se/ystadweb.nsf/alldocuments/9A7EFD6A82980487C1257AF700291AA2/\\$file/Lekplatsprogram%20Ystad%20år%202012.pdf](http://www.ystad.se/ystadweb.nsf/alldocuments/9A7EFD6A82980487C1257AF700291AA2/$file/Lekplatsprogram%20Ystad%20år%202012.pdf) 2013-04-1

Åkerblom, P. (2006) *Ut och lek! – Kreativa utemiljöer för barn och unga*

Movium rapport. Sveriges lantbruksuniversitet, Ultuna